

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 694/2022-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Adamom Puškárom, advokátom, Karpatská 5, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Dunajská Streda v konaní sp. zn. 1T/154/2011 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Dunajská Streda v konaní sp. zn. 1T/154/2011 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Dunajská Streda **p r i k a z u j e**, aby v konaní sp. zn. 1T/154/2011 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **8 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Dunajská Streda **p o v i n n ý** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Dunajská Streda **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **410,92 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v trestnej veci, v ktorej je obžalovaný, s tým,

že okresnému súdu bude prikázané konať bez zbytočných prietáhov a bude mu priznané finančné zadostučinenie 50 000 eur.

II.

2. Uznesením vyšetrovateľa z 25. mája 2000 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie pre trestné činy porušovania predpisov o obehu tovaru s cudzinou a skrátania dane, pričom obžaloba bola podaná na Okresnom súde Dunajská Streda 21. marca 2002. Okresný súd rozsudkom z 1. júla 2002 sťažovateľa uznal vinným a dovedty netrestanému sťažovateľovi uložil podmienený trest odňatia slobody na dva roky so skúšobnou dobou na dva roky. Na odvolanie sťažovateľa bol tento rozsudok uznesením krajského súdu z 10. októbra 2002 zrušený s tým, že okresný súd má vykonať ďalšie dokazovanie. Ďalšie hlavné pojednávanie bolo nariadené na 20. november 2002, no bolo na žiadosť obhajcu sťažovateľa odročené na 13. január 2003. I toto bolo odročené a ďalšie hlavné pojednávanie sa konalo 7. mája 2003. Hlavné pojednávanie 18. júna 2003 bolo odročené pre neprítomnosť prísediacej na 16. júl 2003, na ktorom bolo vykonané dokazovanie. Hlavné pojednávanie 29. októbra 2003 bolo odročené pre účely predvolania svedkov.

3. Popritom uznesením vyšetrovateľa z 5. mája 2003 bolo sťažovateľovi vznesené ďalšie obvinenie za trestný čin porušovania predpisov o obehu tovaru s cudzinou, za čo bola na sťažovateľa 27. januára 2004 podaná obžaloba na Okresnom súde Čadca. Na to Okresný súd Dunajská Streda reagoval uznesením z 11. februára 2004 tak, že spojil obe tieto trestné veci sťažovateľa na spoločné konanie a vyslovil, že na konanie je príslušný Okresný súd Čadca. Okresný súd Čadca však uznesením z 28. januára 2010 rozhodol, že svoju príslušnosť neuznáva a vec predložil najvyššiemu súdu, ktorý uznesením z 28. júna 2011 rozhodol, že príslušným je Okresný súd Dunajská Streda.

4. Okresný súd Dunajská po vrátení spisu a pridelení súčasnej spisovej značky 19. júla 2011 zisťoval pobyt sťažovateľa a po zmene senátu okresného súdu, s ktorým sťažovateľ súhlasil, nariadil hlavné pojednávanie na 3. apríl 2013. Od apríla 2013 až do septembra 2018 priebežne nariadil termíny hlavného pojednávania. Z 26 takto nariadených termínov sa hlavné pojednávanie konalo len v štyroch prípadoch, 12 termínov bolo odročených pre neprítomnosť sťažovateľa alebo jeho obhajcu a 10 z dôvodov na strane súdu (najčastejšie pre nedostavenie sa prísediacich). Rozsudkom z 10. septembra 2018 bol sťažovateľ spod oboch obžalôb oslobodený. Na odvolanie prokurátora bol však tento rozsudok uznesením krajského súdu zo 6. februára 2020 zrušený, a to z dôvodu, že pri sťažovateľovi je daný dôvod nutnej obhajoby a sťažovateľ na hlavnom pojednávaní 10. septembra 2018 nemal obhajcu.

5. Okresný súd po vrátení veci z krajského súdu sťažovateľovi 25. septembra 2020 ustanovil obhajcu a nariadil termín hlavného pojednávania na 14. október 2020, ktorý bol odročený pre neprítomnosť sťažovateľa, jeho obhajcu a prísediacich. Termín hlavného pojednávania 3. februára 2021 bol zrušený pre pandémiu. Termíny hlavného pojednávania 27. októbra 2021 a 22. júna 2022 boli zrušené pre neprítomnosť prísediacej a termíny 4. februára 2022, 20. apríla 2022 a 21. septembra 2022 pre neprítomnosť sťažovateľa a jeho obhajcu. Na hlavnom pojednávaní 18. novembra 2022 bol sťažovateľ spod oboch obžalôb oslobodený, no prokurátorka proti tomu podala odvolanie, ktoré doteraz nebolo predložené krajskému súdu.

III.

6. Sťažovateľ poukazuje na to, že skutky, z ktorých je obvinený, sa mali stať ešte v roku 1999 a po vyše 20 rokoch súdneho konania vec stále nie je ukončená, hoci nejde o zložitú vec, a skutok, ktorý mu je kladený za vinu, nie je trestným činom. Dĺžka trestného konania má na jeho život negatívny vplyv, pretože žije v neistote, ako napokon celé trestné konanie dopadne. Sťažovateľ poukazuje na jednotlivé obdobia nečinnosti okresného súdu, ktoré dôsledne vymedzuje jednotlivými spravidla niekoľko mesačnými odstupmi od jednotlivých termínov hlavného pojednávania.

7. Okresný súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril rozsiahlym opisom svojej činnosti v priebehu konania a vyvracal, že by z jeho strany šlo o nečinnosť. K zložitosti veci uvádza, že vec sa týka colných záležitostí, čo nemožno považovať za jednoduchú vec. Ďalej zvyrazňuje to, že jeho postup bolo ovplyvnený opatreniami v čase pandémie. Osobitne poukazuje na to, že vo veci musel rozhodnúť v senáte za prítomnosti prísediacich, ktorí sú staršieho veku a ktorých chorobnosť bola príčinou zrušenia termínov hlavných pojednávanií. Okresný súd sa stotožňuje so sťažovateľom v jeho argumente o neprimeranosti celkovej dĺžky konania. Poukazuje na to, že sťažovateľ nijak nezdôvodnil žiadanú výšku finančného zadosťučinenia. Ako dôvod hodný osobitného zreteľa žiada zohľadniť jeho nadmernú záťaženosť. Okrem toho akcentuje, že k predĺženiu konania prispel aj sťažovateľ, a to, že rozhodnutie sudcu, o ktorom bolo neskôr rozhodnuté, že bolo nesprávne, viedlo k predĺženiu konania, ktoré však v tomto čase prebiehalo na Okresnom súde Čadca.

IV.

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

9. Napriek tvrdeniu okresného súdu, že trestná vec sťažovateľa bola zložitá, treba uviesť, že všetky rozhodnutia vo veci sťažovateľa boli dosiahnuté po dokazovaní, ktoré nemožno označiť ako rozsiahle. Na vykonanie všetkých navrhnutých dôkazov postačovalo niekoľko pojednávanií. Preto možno dospieť k záveru, že vec sa nevyznačovala skutkovou zložitou. Rovnako nemožno dospieť k záveru, že by šlo o vec osobitne právne náročnú. I keď rozhodovanie o colných trestných činoch nie je každodennou agendou okresného súdu, sama táto okolnosť nemôže byť vnímaná ako dôvod na to, aby vec bola posudzovaná ako osobitne náročná, a už vôbec nie na to, aby akokoľvek ospravedlňovala to, že vo veci sťažovateľa doteraz nie je právoplatné rozhodnuté.

10. S okresným súdom treba súhlasiť v tom, že sťažovateľ podstatne prispel k predĺženiu konania tým, že z dôvodu jeho neprítomnosti alebo neprítomnosti jeho obhajcu bolo zrušených množstvo pojednávanií, a to najmä v priebehu rokov 2013 až 2018. Podobné množstvo hlavných pojednávanií však bolo zrušených aj z dôvodov na strane súdu. Rozhodujúcim prvkom toho, že vec doteraz nie je právoplatne rozhodnutá, bol postup okresného súdu. K predĺženiu konania približne o sedem rokov prispelo nesprávne postúpenie trestnej veci sťažovateľa na iný súd, ktorý až po šiestich

rokoch svoj nesúhlas predložil najvyššiemu súdu. I keď táto okolnosť nebola spôsobená priamo Okresným súdom Dunajská Streda, nie je dôvod na to, aby pri rozhodovaní o porušení ústavných práv táto okolnosť nebola zohľadnená.

11. Neefektívny postup okresného súdu súvisel aj s tým, že jeho doteraz dva rozsudky boli krajským súdom raz na odvolanie sťažovateľa a druhýkrát na odvolanie prokurátora paradoxne pre porušenie práva na obhajobu sťažovateľa zrušené. I túto okolnosť treba v konečnom dôsledku pričítať okresnému súdu. K argumentácii sťažovateľa a okresného súdu o jednotlivých obdobiach nečinnosti treba uviesť, že pri celkovej dĺžke konania sťažovateľa tieto parciálne rozpory o tom, či okresný súd v jednotlivých obdobiach konal, strácajú argumentačnú podstatu. To platí o to viac, že ide o viaceré relatívne krátke obdobia, pri ktorých nemožno dospieť k záveru, že príčinou neskončenia konania by bola prostá nečinnosť okresného súdu. Okrem už označených okolností je zrejmé, že príčinou neskončenia konania nebolo to, že by okresný súd nekonal, ale to, že jeho postupy spočívajúce v zrušení množstva hlavných pojednávaní prevažne pre dôvody na strane sťažovateľa nevedli k vykonaniu dokazovania a rozhodnutiu vo veci. V tejto súvislosti sa stráca aj význam vplyvu pandémie na postup okresného súdu, keďže tento jav bol spôsobilý ovplyvniť efektívnosť okresného súdu len v dvoch rokoch dvadsať rokov trvajúceho konania.

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je predovšetkým odstrániť stav právnej neistoty. Obvinený má v trestnom konaní právo, aby o jeho obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabráňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený neistote o svojom osude [rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 27. 6. 1968 vo veci Wemhoff proti Nemecku, sťažnosť č. 2122/64, bod 18]. Trestná vec sťažovateľa nie je ani po viac ako 20 rokoch od vznesenia prvého obvinenia skončená, čo je z pohľadu ústavných práv sťažovateľa aj pritom, že jeho konanie prispelo k predĺženiu konania, neúnosný stav. Preto bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vyslovené, že postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a obsahom zhodné právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na to, že vo veci nie je právoplatne rozhodnuté, bolo okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázané, aby konal bez zbytočných prieťahov.

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je tomu aj v tomto prípade. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania od vznesenia obvinenia, správanie sťažovateľa, ktoré prispelo k predĺženiu konania, a postup okresného súdu bolo sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie 8 000 eur s tým, že vo zvyšnej časti jeho žiadosti o priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovuje. Konanie proti sťažovateľovi od vznesenia obvinenia trvá už viac ako 20 rokov, pričom rozhodujúcim prvkom, ktorý prispel k tomuto stavu, bol opísaný a vyhodnotený postup okresného súdu v konaní o podanej obžalobe. Nemožno súhlasiť s okresným súdom v tom, že sťažovateľ svoju žiadosť o priznanie finančného zadosťučinenia nezdôvodnil.

Z jeho argumentácie je zrejmé, že všetky tvrdené okolnosti žiada zohľadniť nielen vyslovením porušenia ústavných práv, ale aj priznaním finančného zadosťučinenia.

14. Čo sa týka personálnych a materiálnych problémov okresného súdu, treba uviesť, že systémové zlyhania správy súdnictva nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku (nie okresný súd) zodpovednosti za prieťahy (II. ÚS 481/2017). Účelom konania o ústavnej sťažnosti nie je pomenovať vnútorné organizačné problémy súdnictva alebo vyvodzovať zodpovednosť jednotlivých sudcov. Hoci je zrejmé, že viaceré neefektívne systémové nastavenia mohli prispieť k predĺženiu konania vo veci obžaloby sťažovateľa (napr. chorobnosť vekom starších prísediacich), nie je dôvod na to, aby k týmto otázkam boli zaujímané osobitné závery. Tieto si musí urobiť správa súdnictva na všetkých jej úrovniach, nielen na úrovni okresného súdu a jeho sudcov.

V.

15. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), podľa ktorej má sťažovateľ právo na náhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 193,83 eur) a náhradu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 11,63 eur).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu